

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός

E-mail: ailiadi@sch.gr

«Ιουλιανός»

Ο φιλόσοφος ή παραβάτης.

(331-363 μ.Χ.).

Σπουδές και χαρακτήρας.

Ο Φλάβιος Κλαύδιος Ιουλιανός γεννήθηκε το 331 στην Κωνσταντινούπολη. Ο πατέρας του Ιούλιος Κωνστάντιος ήταν ετεροθαλής αδελφός του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Η μητέρα του Βασιλίνα, που καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια πέθανε πέντε μήνες μετά τη γέννησή του, ενώ ο πατέρας του δολοφονήθηκε τρεις μήνες μετά το θάνατο του Μεγάλου Κωνσταντίνου, όταν ο Ιουλιανός ήταν έξι ετών.

Από πολύ μικρή ηλικία η εκπαίδευση του Ιουλιανού είχε ανατεθεί στον επίσκοπο Νικομήδειας Ευσέβιο, ο οποίος μάλιστα ήταν και συγγενής του από τη μητέρα τους. Αυτός τον εισήγαγε στη μελέτη των Αγίων Γραφών. Μετά τα επτά του χρόνια ανέλαβε την εκπαίδευσή του ο σοφώτατος ευνούχος Μαρδόνιος, ο οποίος ήταν παιδαγωγός και της μητέρας του και υπήρξε βαθύτατος γνώστης της αρχαίας ελληνικής φιλολογίας και φιλοσοφίας.

Μετά το θάνατο του Ευσεβίου (το 342) ο αυτοκράτορας Κωνστάντιος, ο οποίος συνεχώς υποπευόταν τα δύο εξαδέλφια του ότι είχαν βλέψεις στο θρόνο, τα έκλεισε στο φρούριο Μάκελλο της Καππαδοκίας όπου τα παρακολουθούσαν σε κάθε βήμα τους άνθρωποί του.

Εκεί ο Ιουλιανός, όπως διηγείται ο ίδιος, πέρασε τα χειρότερα χρόνια της ζωής του μέσα στη στέρηση της ελευθερίας και στην απομόνωση. Έξι χρόνια διήρκεσε αυτή η κράτηση κατά τα οποία ο Ιουλιανός επιδόθηκε αποκλειστικά στη μελέτη των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων και των Γραφών.

Το 347 μετά από άδεια του αυτοκράτορα Κωνσταντίου επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη, όπου έγινε μαθητής του ειδωλολάτρη γραμματικού Νικοκλέους.

Στη συνέχεια ο φιλύποπος Κωνστάντιος τον απομακρύνει και πάλι από την πρωτεύουσα και τον στέλνει στη Νικομήδεια. Τότε ο νεαρός Ιουλιανός δέχτηκε την επίδραση του φιλοσόφου Λιβανίου και το 352 μύηθηκε από το φιλόσοφο Μάξιμο τον Εφέσιο στη λατρεία του Ηλίου. Το εντυπωσιακό είναι ότι παράλληλα με τη μύηση του αυτή ασκούσε κανονικά και τα χριστιανικά του καθήκοντα.

Το 351 ανακηρύχθηκε από τον Κωνσταντίο Καίσαρ της Ανατολής (Μικρά Ασία, Συρία, Παλαιστίνη, Αίγυπτος) ο αδελφός του Ιουλιανού Γάλλος (351-354). Ο αδελφός του Ιουλιανού έπεσε στη δυσμένεια του Κωνσταντίου και δολοφονήθηκε το 354. Στη δυσμένεια του αυτοκράτορα έπεσε και ο ίδιος ο Ιουλιανός ο οποίος φυλακίστηκε και κινδύνευσε να θανατωθεί, αλλά σώθηκε με την επέμβαση της αυτοκράτειρας Ευσεβίας, συζύγου του Κωνσταντίου, η οποία τον συμπαθούσε και τον βοήθησε κατά την κρίσιμη εκείνη στιγμή.

Ο αυτοκράτορας όρισε νέο τόπο διαμονής (στην πραγματικότητα εξορίας) του Ιουλιανού την Αθήνα (αρχές του 355). Δεν ήταν δυνατό να φανταστεί μεγαλύτερη

χαρά από το να ευρεθεί στην πόλη της παλλάδας Αθηνάς στην πολυαγαπημένη του πόλη, όπως την χαρακτηρίζει.

Εκεί παρακολούθησε μαθήματα Ρητορικής και Φιλοσοφίας στη Σχολή του χριστιανού ρήτορα Προαιρεσίου. Επίσης στην Αθήνα είχε δύο εξαιρετικούς συμμαθητές από την Καππαδοκία, τον Βασίλειο και τον Γρηγόριο, τους οποίους συναναστρεφόταν και συζητούσε μαζί τους φιλοσοφικά και θεολογικά θέματα.

Ο Ιουλιανός ως συγγραφέας και ως φιλόσοφος.

Εκτός των άλλων ο Ιουλιανός υπήρξε ένας πολύ παραγωγικός συγγραφέας και ένας αρκετά σημαντικός στοχαστής. Όλα του τα έργα τα έγραψε στην ελληνική γλώσσα την οποία είχε ως μητρική γλώσσα παρά το γεγονός ότι δεν ήταν φυλετικά Έλληνας παρά μόνο, ψυχικά και πνευματικά. Το πρώτο από τα έργα του, που διασώθηκαν είναι το «Εγκώμιον εις τον αυτοκράτορα Κωνστάντιον», το οποίο έγραψε το 355 όταν αναγορεύθηκε Καίσαρας. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Γαλατία έγραψε τα : «Ευσεβίας της Βασιλίδος εγκώμιον», «Περί των του αυτοκράτορος πράξεων ή περί βασιλείας», «Παραμυθητικός εις εαυτόν, επί τη εξόδω του αγαθωτάτου Σαλλουστίου» και άλλα. Στο διάστημα που βρισκόταν στην Κωνσταντινούπολη ως αυτοκράτορας έγραψε τα εξής: «Εις τον Βασίλεα Ήλιον», «Κρόνια» (δεν σώζονται), «Λόγος εις απαιδευτους κύνας», «Προς Ηράκλειον κυνικόν». Στο τελευταίο διάστημα της ζωής του στην Αντιόχεια έγραψε: «Εις την μητέρα των Θεών», και «Αντιοχικός η Μισοπώγων». Έγραψε επίσης και ένα έργο κατά των Χριστιανών το «Κατά Γαλιλαίων» από το οποίο σώζονται λίγα αποσπάσματα. Επίσης έγραψε και πάρα πολλές επιστολές εκ των οποίων σώζονται λίγες. Αυτές προσφέρουν σπουδαιότατα ψυχολογικά στοιχεία στο μελετητή. Σ' αυτές εμφανίζεται ο άνθρωπος Ιουλιανός απαλλαγμένος τόσο από το λογοτεχνικό φόρτο της εποχής του όσο και από τις συμβατικότητες του αξιώματός του.

Η φιλοσοφία του Ιουλιανού δεν παρουσιάζει πρωτοτυπία. Ως φιλόσοφος είναι νεοπλατωνικός, επηρεασμένος από τον Ιάμβλιχο. Επίσης η θεολογική φιλοσοφία του εμπνέεται από τη μυστικοπάθεια των ανατολικών θρησκειών της εποχής του. Ο εξαιρετος αυτός στοχαστής δεν συνέπλευσε με το ρεύμα της εποχής του και περιέπεσε σε «πλάνη», κατά τους χριστιανούς συγγραφείς. Παρ' όλα αυτά όμως και σήμερα εξακολουθεί να μας συγκινεί η ευγένεια της ψυχής του και η ηθική του ακεραιότητα.

Ο θάνατος του Ιουλιανού (363).

Ο Ιουλιανός πέρασε τις τελευταίες του στιγμές περιτριγυρισμένος από φίλους του φιλοσόφους με τους οποίους συζήτησε για την αθανασία και την ευγένεια της ψυχής, όπως ο Σωκράτης. Ο φιλόσοφος αυτοκράτορας έφυγε από τη ζωή με την πεποίθηση ότι από το χειρότερο πηγαίνει προς το καλύτερο και με τη χαρά ότι θα βρεθεί κοντά στο θεϊκό Πλάτωνα στο Σωκράτη και στον Πυθαγόρα που τόσο πολύ τους αγάπησε στη ζωή του. Η σορός του μεταφέρθηκε και τάφηκε ύστερα από δύο μήνες στην Ταρσό.

Έτσι πέθανε στα τριαντατρία του χρόνια ο αυτοκράτορας Ιουλιανός «μια από τις πιο προικισμένες ευγενείς και αξιολάτρευτες μορφές της παγκόσμιας ιστορίας». Ο Αυστριακός ιστορικός Ernest Stein γράφει για τον Ιουλιανό ότι «σε πείσμα της πλάνης του υπήρξε ένας από τους πιο ευγενικούς και πιο καλλιεργημένους χαρακτήρες της παγκόσμιας ιστορίας, και ίσως ο πιο άξιος να γίνει αγαπητός».

Ενδεικτική Βιβλιογραφία.

- 1) F.C.Grant, Roman Religion, 1955
- 2) F.C.Grant, After- Life in Roman Paganism, 1922. Dover paperback.
- 3) A.D.Nock, Conversion, 1933. Oxford University Press paperback 1961.
- 4) T.R. Glover, The Conflict of Religions in the Early Roman Empire, Beacon paperback, 1909.
- 5) E.R.Dodds, Pagans and Christians in an Age of Anxiety, 1965. Notion paperback.
- 6) W.Jaeger, Early Christianity and Greek Paideia, 1962.
- 7) J.Stevenson, A New Eusebius: Documents Illustrative of the History of the Church to A.D. 337: Αγγλική μετάφραση, 1957.
- 8) J.B. Bury, History of the Later Roman Empire, 2^η έκδοση, 1923. Dover paperback 2 τόμοι, 1957. A.H.M. Jones, The Later Roman Empire, 1964.
- 9) F. Lot, The End of the Ancient World and the Beginnings of the Middle Ages, Harper Torchbook paperback (ανατύπωση), 1931.
- 10) A. Vassiliev, History of the Byzantine Empire, 2 τομ., 2^η έκδοση, 1952. University of Wisconsin Press Paperback, 2 τομ., 1958.
- 11) G. Ostrogorsky, History of the Byzantine State, 2^η έκδοση, 1968.
- 12) R. Remondon, La Crise de l' empire romain, de Marc Aurèle a Anastace, 1964.
- 13) J. Bidez, Vie de l'empereur Julien, 1930.
- 14) Ch. N. Cochrane, Christianity and Classical Culture, 1944. Calaxy Books paperback, 1957.
- 15) A. Momigliano, (έκδ.), The Conflicts Between Paganism and Christianity in the Fourth Century, Oxford University Press, 1963.